

Перспективи подальших розробок. Безумовно, дана наукова розвідка не може вичерпати увесь комплекс питань, що стоять перед ЗВО України стосовно підготовки інженерів-педагогів до професійної діяльності в якості викладачів закладів професійно-технічної освіти. Зокрема потребують подальшого дослідження питання саморегуляції викладацької активності, здатності до управлінської діяльності, уміння регулювати власну поведінку згідно з тими форс-мажорними обставинами та умовами, що постійно виникають у процесі професійної педагогічної діяльності.

Література

1. Концепція нової української школи [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepczya.pdf>
2. Денис О. Саморегуляція особистості як психолого-педагогічна проблема / Science and Education, 2020, Issue 4. Pp. 53-59
3. Козлов Н.І. Як ставитися до себе і до людей, або Практична психологія на кожен день. АСТ-ПРЕС, 2003. 336 с.

МІГРАЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Олександр ВОРОШИЛОВ

здобувач

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Тетяна ПРОХОРЕНКО

канд.соціол.наук, доцент кафедри філософії та

педагогіки професійної підготовки

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Міграція є однією з важливих проблем суспільства і розглядається не тільки як просте механічне переміщення людей, а як складний соціальний

процес, який торкається багатьох сфер життєдіяльності суспільства. Міграції відігравали визначну роль в історії людства, з ними пов'язані процеси заселення, господарчого освоєння землі, розвиток виробничих сил, освіти тощо.

На протязі усього ХХ ст. спостерігається інтенсивне розширення міграційних потоків, а на початку ХХІ ст. феномен міграції став складовим чинником усіх глобальних змін, власне сама глобалізація значною мірою інтенсифікувала цей процес. Сучасний розгляд проблем міграції є актуальним ще тому, що суспільні зміни останніх десятиліть призвели до того, що Україна стикнулася з інтенсивними міграційними потоками, мільйони людей стали вимушеними мігрантами. Міграція вносить корективи в життя соціуму, впливає на державну політику, а головне – змінює особистісні характеристики тих, хто вимушений переміщуватися на інші території у пошуках кращого майбутнього.

Міграція населення – складний суспільний процес, що впливає на різні сторони соціально-економічного життя людства. Людей, які вчиняють міграцію, називають мігрантами. Особи, які переселилися за межі країни, – емігранти, які переселилися в країну – іммігранти. Різниця між кількістю іммігрантів і емігрантів – міграційне сальдо (чиста міграція) – безпосередньо впливає на кількість населення країни. Сума кількості іммігрантів і емігрантів дає обсяг валової міграції. Кількість мігрантів по всьому світові 1910 року дорівнювала 33 млн осіб, 1965 року це число подвоїлось і сягнуло по значки 65 млн осіб, 1990 року у світі було вже 120 млн, а на початку ХХІ століття – 175 млн мігрантів. Статистичні дані міграційних процесів широко використовуються у різних соціальних науках і прикладних дисциплінах. Наприклад, у кримінології, при аналізі стану злочинності певної території, визначенні складності оперативної обстановки, виявленні причин скоєння правопорушень тощо [2, с. 458].

Міграцію можна класифікувати за різними критеріями. За напрямком потоків вона поділяється на: внутрішню і зовнішню. Внутрішня відбувається

між окремими адміністративними одиницями різного рівня однієї держави, містами, сільською і міською місцевістю тощо. У ХХ столітті в усіх країнах світу активізувалися такого типу міграції, що тісно пов'язано з процесами урбанізації, глобалізації. Зовнішня відбувається між державами, регіонами планети, континентами. Вона, у свою чергу, має наступні прояви: еміграція (виїзд громадян конкретної держави закордон), імміграція (в'їзд іноземних громадян до конкретної держави), рееміграція (повернення колишніх, або дійсних громадян держави на свою батьківщину), репатріація (повернення людей на батьківщину, що були насильно вивезені).

Міграції за тривалістю поділяються на: постійні (безповоротні) – переміщення на постійне або довгострокове місце проживання; тимчасові – переміщення на відносно короткий строк; сезонні – щорічні переміщення, пов'язані з роботою, відпочинком на курортах, кочова міграція; маятникові – регулярні щоденні, або щотижневі поїздки на роботу або навчання за межі місця проживання. За формами організації міграції бувають: суспільно організовані (керовані), або неорганізовані; добровільні, або примусові; легальні, або нелегальні.

Міграції спричиняють економічні, політичні, національні, релігійні та екологічні чинники. Головними з них у всі часи були економічні чинники. Зокрема до еміграції спонукали освоєння незаселених територій і пошук роботи. Найбільше таких емігрантів дала Велика Британія, а розселилися вони в Америці, Австралії, Новій Зеландії, Південній Африці. Розрізняють фізичні та інтелектуальні економічні міграції.

Фізичні міграції передбачають пошук некваліфікованої низькооплачуваної роботи за кордоном в основному в сільському господарстві, на будівництві, у сфері обслуговування. Таким чином відбувається еміграція робочої сили зі слаборозвинених країн до високорозвинених. Великими осередками трудової імміграції стали Західна Європа, США, а також країни Перської затоки. Так, у Західній Європі працюють робітники з країн Середземномор'я (Туреччини, Італії, Іспанії,

Греції, Марокко, Єгипту). Першість за кількістю тимчасових робітників у Європі посідає Німеччина. До США тепер більше їдуть із Латинської Америки (особливо з Мексики), до нафтодобувних держав Перської затоки – із сусідніх країн, що розвиваються. Емігранти часто працюють на низькооплачуваних роботах, нерідко опиняються на дні суспільства [1].

З 30-х років ХХ ст. виник новий різновид економічних міграцій – інтелектуальні, або «відплив умів». Сутність його полягає у переманюванні спеціалістів високої кваліфікації з одних країн до інших. При цьому дослідники розходяться в думках відносно того, яких же саме фахівців слід включати в категорію «умів», а також які з видів міграцій слід відносити до «відпливу умів». Деякі включають в поняття «уми» середній технічний і медичний персонал, інші обмежують склад таких мігрантів лише науковими кадрами. Хтось, навпаки, визначає «відплив умів» як міграцію, в першу чергу, представників творчої інтелігенції, творців і носіїв духовних та культурних цінностей [3].

До політичних причин міграцій належать війни, революції, ліквідація колоній, зміни державних кордонів тощо. Активні міграційні потоки між німцями й поляками були спричинені наслідками Другої світової війни. У 1990-х роках найбільші потоки емігрантів спостерігалися на Балканах під час громадянської війни, що стала наслідком розпаду Югославії на низку держав. Ці території залишили понад 2,5 млн біженців.

Релігійні міграції можуть мати тимчасовий (наприклад, паломництво до святинь) або постійний характер. Після розпаду Британської Індії на її території утворилися дві держави, що сповідують різні релігії: Індія, де переважають індуїсти, і Пакистан, де державною релігією є мусульманство (іслам). Через релігійне несприйняття один одного почалися міграційні потоки мусульман з Індії до Пакистану, а індуїстів – у зворотному напрямку, які тривають донині.

Трапляються міграції, що мають національне підгрунтя. Так, коли у 1948 р. було створено державу Ізраїль, туди тільки за перших чотири роки її існування прибуло 700 тис. іммігрантів з країн Європи, Азії, Африки.

Останнім часом до причин міграцій додалася ще одна – екологічна. Люди залишають райони екологічних катастроф, де існує загроза для їхнього здоров'я та життя, і переселяються в екологічно безпечніші умови. Так сталося після катастрофи на ЧАЕС.

Міграція впливає на важливі економічні, соціальні, демографічні та етнічні процеси як в середині окремих держав, так і на картину цих процесів у світовому масштабі. Міграції історично частіше призводили до підвищення поліетнічності населення окремих регіонів, держав, окремих частин держав. Переміщення різних етносів зумовлюють зміни в розміщенні народів, змінюють соціальний та етнічний склад міст і сіл, розширюють міжетнічні контакти, збільшують кількість змішаних шлюбів. Мігранти приносять з собою елементи власних культур, мов, психології, світогляду, особливості побуту та ведення господарства. В історії часто з великими переселенням народів відбувалась зміна довкілля, коли нові народи перебудовували місцеві екосистеми під власні традиції природокористування, як погіршуючи стійкість екосистеми, так і покращуючи її.

Міграції, особливо коли вони стають неконтрольованими, можуть мати негативні наслідки. Відплив жителів може призвести до невідтворення населення, нестачі трудових ресурсів; приплив мігрантів до густонаселених районів, у великі міста, веде до перенаселення, неможливості задовольнити більшість нагальних потреб людини. У свою чергу така ситуація спричиняє розвитку ксенофобії, виникнення міжетнічних конфліктів на міжособовому і колективному рівнях [4, с. 265].

Наприкінці ХХ століття новим трендом у потоках міграції стало зростання кількості біженців. У 1990-х роках територіальні конфлікти, міжнаціональні локальні суперечки, гостра політична боротьба, інколи голод породжують нову «хвилю» міграції населення. Великі внутрішні і зовнішні

потоки біженців спостерігаються в багатьох країнах Південної та Південно-Західної Азії, Африки, Латинської Америки. На початку XXI століття у світі налічувалось щонайменше 20 млн біженців.

Міграційні процеси відбувалися і продовжують відбуватися в Україні. До початку повномасштабної війни, велика частка українців були трудовими мігрантами (переважно у Європі). Точних даних про те, скільки українців працює за кордоном немає. За даними Міністерства соціальної політики, в 2019 році налічувалося 3,2 млн трудових мігрантів. В окремі періоди, під час сезонних робіт, було 7-9 млн мігрантів. Серед головних причин – задоволення мінімальних потреб сім'ї (50% опитаних). 27% хотіли полишити країну заради самореалізації, 17% – через відсутність перспектив в Україні [3].

Одним з найбільш популярних напрямків для трудової міграції українців є Польща. Причин кілька – по-перше, Польща країна-сусід, член Європейського союзу, країна з рівнем життя вищим, аніж в нашій державі, а також умови праці у Польщі відповідають європейським стандартам. Крім того, важливою передумовою збільшення кількості трудових мігрантів є те, що закордонні роботодавці зацікавлені у залученні українських трудових кадрів у свої компанії. У тій же Польщі задля утримання іноземних працівників, родини яких залишилися в Україні, компанії-роботодавці сприяють об'єднанню родин. Є практики того, що компанії-роботодавці допомагають у працевлаштуванні та влаштуванні та навчання членам родин своїх іноземних працівників.

За час війни понад 7,9 млн людей покинули країну – йдеться у повідомленні управління ООН з питань біженців. Найбільше біженців прийняла Польща. Далі йдуть Німеччина, Чехія, Італія, Іспанія Болгарія, Франція, Румунія, Словаччина. Для частини людей країни, що межують з Україною, є транзитними, бо вони прямують в інші країни ЄС, зокрема Німеччину, Австрію, Чехію, Італію, Францію, Іспанію, Португалію, країни Балтії тощо. Відносно невелика кількість українців також шукають прихисток поза межами ЄС.

За даними управління ООН з питань біженців 5.9 млн громадян України є внутрішньо переміщеними особами. За оцінками МОМ, найбільша частка людей переїхала до західного макрорегіону — більше 2,5 млн осіб. Дані, які публікують державні адміністрації в західних областях, втім, не збігаються з цими оцінками. Таку різницю можна пояснити тим, що тільки частина людей обирає повідомити про своє прибуття місцевим органам влади: найімовірніше, реєстрація відбувається у випадках, коли прибулі звертаються по допомогу з поселенням або по гуманітарну допомогу. Частина ВПО продовжує переміщатися як у межах України, так і за кордон. Частина людей вимушені покидати дім уже вдруге.

Література

1. Весельська Л.А. Поняття міграція та міграційний процес в сучасних наукових концепціях. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: Державне управління Том 29 (68) № 1. 2018. С. 8-12
2. Політологічний енциклопедичний словник / за ред. М. П. Требіна. Х.: Право. 2015. 816 с.
3. Орловська Ю.В. Міграція висококваліфікованих кадрів з України в сучасних умовах. URL: http://esteticamente.ru/portal/soc_gum/pips/2010_2/index.htm. (дата звернення: 7.04.2023)
4. Психологія міграції: навч. посіб. / М.М. Слюсаревський, О.Є.Блинова. Вид. 2-е, переробл. і допов. Київ: Талком, 2018. – 360с.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАЛІЗНИЧОГО ТРАНСПОРТУ В УКРАЇНІ

Дмитро ДЯЧЕНКО

Здобувач гр. Т – 31-20

Харківський національний автомобільно-дорожній університет